

tres, en una llengua asiàtica més en contacte amb l'Occident (sogdià?, khwarezmí?), d'on la forma romànica, identificada llavors amb el mot hereditari SAETA 'cerra', i que a aqueixa identificació se'ni degut el timbre tancat de la vocal, que després repercutí en la e tancada del fr. *soie de porc* i mots germans.

Es podria suggerir encara una altra font, que si més no tindria l'avantatge de servir ben clarament en l'aspecte fonètic. El scr. *sítah* 'blanc'. És un mot del sànscrit comú i de sempre, ja documentat en el Mahabhá-¹⁰ rata i de gran vitalitat en la llengua.⁴ S'aplicava sovint a les robes de seda, per la freqüència del color blanc o cru de la seda de robes. Per exemple en el *Vikramórvāci* de Kalidassa *sītāṃcukā* és un adjectiu fem. que surt aplicat a un vestit femení de seda (III, ¹⁵ 12a). Es pot veure l'escena en la traducció feta en col·laboració amb el meu pare (publ. per l'edit. Moll a Palma, 1970). «Sa Majestat, vestida de blanc, ornada només amb les poques gales --- se'm mostra propícia ---» (p. 60) Els especialistes kalidassians, Kale i Karmarkar, tradueixen per 'amb vestit blanc de seda' («white silk garment»), si bé Ācāryā i Foucaux només hi veuen 'vestida de blanc', Shāṅkar Pāṇḍit «wearing plain white cloths»; i el gran dicc. Monier Williams, «dressed in a white mantle or garment» (ed 1970, ²⁰ p. 1274c). És un compost amb *aṃcukam* que tenia no solament el sentit de «cloth», sinó esp. «fine cloth», i 'mussolina' (Mon.-Will., 1b): però es comprèn que fos apte per designar la seda i la mussolina perquè el sentit de *aṃcub* és 'fibra', 'filament' f'.

No sé que *sítah* arribés a designar la 'seda' (potser en algun dial. índic mj?). Però encara que no hi arribés, era tan comuna la seva aplicació als vestits de seda —i ja se sap que les dones hindús de casta no intocable van quasi sempre vestides de seda— que fàcilment es podia produir un malentès en els estrangers. La seda no venia de la Índia, perquè els qui des d'antic tingueren quasi el monopoli del tràfic de la seda foren els sogdians, amb llur gran capital Samarcanda. Però el sogdià era llengua irànica no entesa gaire generalment, i el sànscrit féu sovint a l'Àsia central el paper de llengua internacional de comunicació (res tan abundós com els textos bilingües sogdians-sànscrits etc.).

En fi cal recomanar el problema a l'atenció dels orientalistes i dels historiadors del comerç. També convindrà estudiar millor el problema ortològic del llatí SAETA o SĒTA. L'etimologia indoeuropea, generalment admesa suposa AE: arrel *sei/soi-* 'lligar': a.-al. ant. *seid*, ags *sāda*, al *saite* 'corda', scr. *sétub* 'lligam, traua': així Walde-H II, 462, i Pok. IEW, 892.19. A mi em semblaria inobjectable (cf. ll. *baedus*, gòt. *gauts*, a.-al. ant. *ziga*; ll. *saeculum*, gòt. *saian*, irl. ant. *saithe*), i si és així acabaria de fer insuperable l'objecció fonètica a l'etimologia de Diez. Però últimament Ernout-M no hi estan conformes: «sans étymologie claire» (ed 1951, p. 1038).

Seda ha tingut en català altres significats, que no és clar que siguin de la mateixa paraula i no d'homònims. D'un no hem de dubtar gaire: sens dubte tingué en

els Pirineus el sentit de 'línia de carena d'un serrat o serra': l'usen per descriure afrontacions de termes o límits d'àrees pastorals; en un doc. ross. de 1306 el límit «de la dita plana va, tota *ceda*, tro a la roca del Morr» (RLR VII, 51), en l'*InuLC* Alart es preguntava si era com dir 'a dret fil', «en droite ligne»; però els següents mostren que no es tracta pròpiament d'una locució adverbial sinó d'un substantiu independent: «pusquen jaser ab lurs bestians, e usar e pasturar, en la dita coma, e per tot l'aygavers de la dita coma, entró a la *seda* de la cressa de cascuna part de la coma» (probablement s'havia de llegir *cresta*, i no és «extrèmité» com glossa P. Vidal) a. 1318 (*InuLC* i RLR XXXII, 148).

També s'usa a l'Urgellet: l'afrontació de Coll de Nargó «puge al toçal del Soccorrats de les Codines, e fins ací és terme de Figols, e d'aquí va, tota *seda* avall, al toçal de Cantacorps»; Estamariu «afronte ab terme de Bescaran --- puge tot dret amunt per la *seda* de la rocha», *Spill de Castellbò* (a 1518, f° 43r, 97v, i encara 98r). Es tracta d'una metàfora semblant (encara que també podríem pensar en 'cordó' o *sedeny*) a la que de *crin(a)* CRINIS 'crinera' n'ha fet la *clina* de la *serra*

Molt més dubtosa és la identitat quan es tracta de certs mals cutanis. Designa una espècie de galteres o tumor pútrid, en els llavis de l'home; i en animals, més internat dins el morro o boca. Ja en el S. XIV en Alcoati: «és nafra sútzea e de moltes *sedes* e desfeytes» ³⁰ (f° 33); «RECEPTA PER A GUARIR SEDES que om aja en lo morro --- Sia pres mel, e sia untat lo morro, e pux pren sofre molt e cernut ---» en les del val Micer Johan, a. 1466 (*BABL* VII, 423-4). Si fins aquí es deu tractar de l'home, també afectant les bèsties. «*sedes* en los porcs: angina, sinanche [lleg cynanche]; *sedes* en los altres animals: struma», Busa-N· aquells dos mots són menes d'angines o «escanyessies», aquest designa les «scrofules, écrouelles» en Celsus i Ciceró, i aquest li dóna també el sentit de «plaie hideuse, opprobre».

Avui aquest mot ja només resta viu a les tres Illes, on ha pres, però, el sentit de 'penellons': mall. «tinc els dits plens de *sedes*» (*DAG*), «suor de gener, *sedes* pel febrer», aforisme meteorològic mall. (*AlcM*, c); eiv. «*sedas*: sabañones» (PzCabr.). No descartem la possibilitat que també es tracti del mateix origen, no tant per la possibilitat d'entendre un tumoret causat per una cerra infectada, a manera de gros barb, com potser per una espècie de metonímia que hagués fet passar el nom de l'estri o mitjà terapèutic al mal que hom curava (sens dubte de vegades sense èxit i eventual agreujament): «passau-li *sedeny* als pits e a les cuixes per tal que tiren les humors» preceptuave el manescal Dieç, fi S. xv (*AlcM*, s. v., § 2) (i veg la definició del *sereny* de la V. d'Aneu i *sedà* infra)

Però més impressió em fa el fet que, com a nom dels penellons, el bal. *sedes* trobi una resposta ben semblant, a l'altra banda del Golf del Lleó, en el llgd. i delfinès *sídoulos* «engelures»: *ALF*, 642 i *TdF*, que precisament és d'etimologia ignorada, no investigada,